

TELEGRAFULU ROMANU.

№ 29. ANULU XVI.

Sabiuu, in 11/23 Aprile. 1868.

Telegrafulu esse de doue ori pe septem-
brina: joi'a s. Dumineca. Prenume-
ratiunea se face in Sabiuu la expeditura
foiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori, francate, adrese
contra expeditura. Pretulu prenumerati-
nei pentru Sabiuu este pe anu 7. fl. v. a.
car pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu
8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tiori straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu, pentru
a dou'a ora cu 5 1/2. cr. si pentru a
treia repetire cu 3 1/2. cr. v. a.

SCIRE IMBUCURATORIA.

Doue-dieci si ua'a de bubuituri de tunu ne anuniara a sera la 7 3/4, ore ferici'a nascere a unei Princesse in sinulu pri inalt Familie a Casei Domnitorie. Binecurentarea celui de susu sa umbreze pre nou nascutulu ramu alu Familiei dinastice!

De langa Cibiru 8 Aprile. *)

(37) In zilele din urma ne sosira sciri pre terenulu invetiamentului din patria cu multu mai interesante, decatu sa le putem trece asi'a usioru cu vederea, celu putinu acei'a nu, cari si pana acum se interesara mai de aproape de starea invetiamentului si cari la ocaziunile binevenite nu-si uitara a participa si activu la promovarea acelu'a

Se latira adeca mai de une-dile faime despre infiintarea unei universitati in Clusiu, si despre desfiintarea Gimnasiului de statu din Sabiuu, precum si ca colegiulu profesiorulu academiei de drepturi din Clusiu s'aru fi insarcinat de ja cu compunerea unui proiectu de organizatiune pentru infiintand'a universitate in orasiulu amintitu.

Acum vedemu insa ca faimele acelea se adeverira deplinu; caci dupa cum ne spune „Herm. Zig“ in nr. 93. amintitulu proiectu de organizatiune pentru infiintarea unei universitati in Clusiu, respective pentru radicarea academiei de drepturi si a institutului medicino-chirurgicalu de acolo la o universitate, se termina de ja din partea colegiului profesoralu alu academiei numite, la insarcinarea mai inalta. Dupa proiectulu acei'a aru fi avendu sa constea universitatea proiectata numai din celelalte trei facultati, afara de cea teologica, cu 53 de profesori preste totu. Salariulu anualu pentru unu profesor ordinariu s'aru fi fipsatu cu 3000 fl., pentru unu estraord. cu 1500 fl., pentru unu asistentu cu 400 fl. si pentru unu profesor de limba, de cari suntu trei proiectati, cu 300 fl. — Rectorulu aru avea sa capete adausu 600 fl. si unu decanu 400 fl. Spesela' annuale se preliminara preste totu la 149,870 fl., seu mai reducendu-se salariile profesoralu la 125,870 fl. — Spre acoperirea speseloru acestora se proiectara dotatiunea annuala a academiei de drepturi Clusiene cu 21,000 fl. a institutului medicino-chirurgicalu totu de acolo cu 17,907 fl. si a gimnasiului de statu din Sabiuu desfiintandu cu 16,792 fl. apoi interesele deosebiteloru funduri de tiara in suma de 28,649 fl., preste totu 84,347 fl.; asi'a ca statulu aru avea sa mai contribue si elu pre anu cu 65,523 fl. resp. cu 41,523 fl.; si afara de aceti'a sa mai dea inca odata pentru totu de un'a 10,000 fl. pentru cea dintai mobilare.

De adeverata, ori nu, scirea aceti'a noi nu putem sci; sa credemu insa ca ea e adeverata, caci, cum se dice, de unde nu arde nu pote esti nici fumu, si aceti'a cu atatu mai vertosu, caci ea se cuprinde in colonele unui diariu din tiara, carele trebuie ca e bine informatu despre lucrulu aceti'a amintitu de altmintea, inca si in alte diuaria. Marturisimu ca noi nu amu avea nimic'a in contra infiintarii universitati aceti'a, si credemu ca nici altii dintre romanii transilvaneni nu se voru fi aflandu, cari sa fia in contra aceti'a, de ore-ce e in deobsce cunoscutu, ca romanii inca cu aproape la 20 de ani inainte de aceti'a au fostu cerulu prin reprezentantii loru la regimu infiintarea unei universitati.

Totulu ce ne supera in privinti'a aceti'a, este, ca vedemu ca institutiunea aceti'a, ca multe altele,

se face, judecandu celu putinu dupa pornirea ei, unilateralmente, fara de concucerarea altoru factori de ai patriei nostre, este asi'a dara indoiel'a in care ne aflamu: ca ore corespunde-va universitatea proiectata acceptariilor si dorintieloru tuturor locuitorilor seu tuturor nationalitatiloru din patria? Ore fi-va aceea, cum aru trebui ea sa fia, o institutiune a adeveratei sciintie, — unu focalariu comunu, la care sa se incaldisca de o potriiva toti fii patriei si de unde sa se imprasce lumin'a sciintiei ierasi de o potriiva la tote poporele tierei? — Ori dora si in privinti'a aceti'a se fia unii mai favoriti de sorte decatu altii, unii sa plateasca si altii sa se bucure de fructulu osteneleloru straine? Aci e bub'a

Cestiunea aceti'a s'aru mai sventuratu de altmintea inca de mai multe ori in ari'a diuaristice si publicistice nostre preste totu, inca si acelei parlamentarie, si asi'a voimu a crede, ca si in regimu inca va fi din destulu petrunsu si din parte-si despre gravitatea ei, si ca va caut'a si insusi, ca aceea sa se decida intr'unu chipu indestulitoru pre deplinu pentru natiunile conlocitoare, va se dice: noi voimu a crede, ca in regimu este aplecatu a observa in fapta la infiintarea universitati proiectate egal'a indreptatire nationala atatu in privinti'a individoru aplicandi de profesori la acea universitate, catu si in privinti'a limbiloru de propunere la aceea, seu in scurtu: ca in regimu va fi avendu de buna sema intentiunea cea salutar'a, de a infiintia o universitate paritetica, carea singura numai aru fi in stare sa multamiesa acceptariile tuturor natiionloru patriei nostre in asta directiune.

No aducemu aminte ca in acestu sensu vorbi unu deputatu romanu in an. 1864 in senatulu imperialu, candu cu infiintarea academiei de drepturi de astadi din Clusiu; si elu facu si o propunere atunei, pentru straformarea celor doue academii din Sabiuu si Clusiu in o singura academia paritetica, si regimulu de atunci, ce e dreptu, recunoscu si elu dreptulu si necessitatea de paritate; dara cu tote acestea respunse pretensiionloru romane numai cu asediarea unor suplenti pentru propunerile romane, dicendu, ca aceti'a este numai inceputulu, dara cu tempulu se voru indeplini si celelalte.

Daca dara regimulu Reichenstein-Nadasdi aru recunoscutu atunci dreptulu de paritate a unei academii de drepturi: cu catu mai vertosu nu va recunosce aceli'asi dreptu de paritate alu universitati infiintand'e unu regimu cum e celu constitutionalu de astadi. —

Incatu pentru desfiintarea proiectata a gimnasiulu de statu din Sabiuu, deca e adeverata, apoi nu scimu, proiectatus'au o desfiintare totala a acelu'a ori numai o straformare a lui prin introduce-rea limbei magiare in locul celei germane de limba esplicativa?

In casulu primu gimnasiulu aceti'a, carele intr'unu tempu indelungatu, si aceti'a trebuie sa o recunoscemu, an facutu servitie culturale si patriei prin formarea tineriloru fara deosebire nationala si crescerea loru de fi folositori ai patriei, — trebuie sa marturisimu nu au meritatu desfiintarea sea, si asi'a aceti'a din astu punctu de vedere nu se pole justific'a. Inca si mai putinu s'aru pute justific'a desfiintarea gimnasiulu din cestiune din punctulu de vedere alu necesitati mijlociloru de cultura pentru tinerimea studiosa de prin pregiuru; caci aceti'a lipsindu-se de unu atare mijlocu de inaintarea sea scientifica, aru trebui sa alerge pre la alte gimnasii indepartate spre studiare, ceea ce nimenea nu va neg'a ca este impreunatu cu multe si adese-ori neinvingibile greutati. Din astu punctu de vedere dara aru produce desfiintarea gimnasiulu acelu'a o amaraciune inca si mai mare in inimile romaniloru.

Iera in casulu alu doilea, adeca deca este ca sa se introduca alta limba propunativa in locul celei germane, apoi noi credemu ca suntemu in dreptu

a pretinde, ca aceea sa nu fia alt'a decatu cea romana, din urmatoarele motive: 1) caci este constatatu, ca majoritatea absoluta a studentiloru la acestu gimnasiu in privinti'a nationala o facu romanii, iera dupa confessiune gr. orientali; 2) caci celelalte natiuni din tiara suntu mai multu decatu bine indiestrate cu gimnasii, pre candu romanii au numai doue, di doue gimnasii mari si unulu micu; 3) caci si de altmintea frecuentarea tineriloru romani pre la alte gimnasii neromane, au devenitu de unu tempu inoce cu multu mai dificila decatu mai inainte; si 4) caci in Sabiuu se afla o resiedintia metropolitana si unu institutu teologicu archidiecesanu, care pretindu cu dreptu coventu o calificatiune moderna dela fiitorii teologi si preoti, si aceti'a nu numai in interesulu bisericei respective, ci si in alu statulu insusi.

In fine recomandamu obiectulu aceti'a pre catu de delicatu, pre atatu de ponderosu si atentiunei d. deputati dela dieta.

Eveneminte politice.
Sibiru in 10 Aprile.

Dupa scriile ce le avemu din laintru in comitatulu Temesulu s'a tenuu o conferintia in afaceri nationale politice. Pentru mai buna cunoscentia despre acelea conferintie reproducemu dupa „Neue Tem-Z.“ cele ce aflamu acolo. Asemenea capetamu o convocare a unui comitetu provisoriu alu partiei politice romane din comitatulu Aradului langa carea se afla unu programu a carui continutu lu vomu ved'e in unulu din numerii venitori. — Diet'a reincependusi lucrariile se ocupa de bngete. Cestiunea bisericei orientale, ne anuncia „Concordia“, ca se va amana pentru patruspediecedile, cari credemu ca pana acum suntu de ja mai bine de jumetate espirate.

Bugetulu asternutu de dl. ministru de finantie Lyon y a este comitatu de o espunere forte voluminosa. Inainte de tote amintesce dlu ministru in acea espunere ca suntu multe contributiuni, a caroru pertratate constitutionalu ne fiindu acum putincios'a, pentru periodulu presente finantialu sa se dea putere provisoria legala. Ministrulu motiveza procederea aceti'a ceruta dela dieta cu aceea, ca ordinationile de mainainte in privinti'a contributiionloru inlocuiescu legi si aceste trebuie sa remana in valore pana candu diet'a va norma treb'a aceti'a prin alte legi de contributiune, cari sa se primisca provisoriu si a patri'a-spre-diece lege privesce imputerirea de a pute continua cu scoterea contributiionei. Detaiurile bugetulu aceti'a le vomu impartasi cu alta ocaziune.

Din afara inse, in strinsa legatura cu cele din laintru, aducemu si noi la cunoscentia publiculu nostru, ca in foile cele mari europene a fostu multa vorba despre o epistola a Papei contra Maj. Sea Francisu Iosifu, in care epistola cel'a si arata neplacerea pentru cele doue legi (casatori'a civila si legea scolastica), cari taia in concordata. Epistola aceti'a s'a dechiaratu de foile oficiale si oficiose de apocrifa, de-si ea s'a publicatu in tota forma ei de epistola, ca unu actu care in adeveru aru fi esistandu in diariulu francesu „International“ ce apare in London si dupa aceli'a si in alte diuarie. „Unita Cattolica“, unu diariu oficiosu alu Papei, aduce unu articolu intitulatu: „Demustrationile contra Concordatulu in Austria.“ Articululu arata ca tote demustrationile contra concordatulu vinu numai dela jidovi, ca tote cate se scriu in diuarie e scrisu de jidovii cari dominaza intr'ega diuaristica din Viena afara de doue foi catolice. „Dlu de Beust“ dice articolulu „sperza a infrica pre monarcu cu periculi estemi, deca nu va urma consiliiloru densului, dara mai suntu si altii cari au intrare la Imperatulu, cari suntu cu alipire catra dinastia si catra religiunea catolica.“ — Cu tote aceste o parte mare din diuariele vienesse remanu pre langa aceea ca epistola amintita mai susu e apocrifa si mai departe credu

*) Comunicamu, publiculu nostru cetitoriu acestu articolu ca o parere su cestiunea atingatori'a de institutule numite in articulu, si amu dori candu amu, audi si alte pareri in privinti'a aceti'a dela barbatii nostri competent, din cauza ca cestiunea cuprinde o problema, carea cu deosebire inteligenti'a nostra nu o pote trece numai asi'a usioru cu vederea. R.

